

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นชายอายุ 13-15 ปี ที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับมัธยมต้น อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึงความคิดเห็น ความหมาย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆของการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชายอายุ 13-15 ปี และทำความเข้าใจถึงบริบทของครอบครัวและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีความเกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ดังกล่าวใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการในกลุ่มนักเรียนทั้งที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่และในกลุ่มของผู้ปกครองกับครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 โดยแยกผลการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม สามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มนักเรียน

1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่สูบบุหรี่พบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกสูบบุหรี่ โดยมีบิดาสูบบุหรี่มากที่สุดรองลงมาเป็นพี่ชายและสมาชิกอื่นๆในครอบครัว ลักษณะครอบครัวจะอยู่กันพร้อมหน้า พ่อแม่ลูกมีส่วนน้อยที่อาศัยอยู่พ่อหรือแม่เพียงลำพังและบางคนอาศัยอยู่กับยายหรือญาติ ความหมายของบุหรี่ในความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนจะให้ความหมายของบุหรี่ที่แสดงถึง ลักษณะตัวตนของตนเองที่ต้องการสื่อให้สังคมได้รับรู้ ไม่ว่าจะเป็นความเท่ การทำให้ตนเองดูเป็นผู้ใหญ่เมื่ออยู่กับกลุ่มเพื่อน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกมีความเหนือกว่าหรือมีอำนาจมากกว่า แสดงความมั่นใจในตนเอง การใช้นิหรีเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเพื่อการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน รวมถึงการทำทายหรือฟืนถูกระเบียบของโรงเรียนหรือสังคมเหล่านี้คือสิ่งที่นักเรียนที่สูบบุหรี่มักจะให้คุณค่ากับพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ของตนเอง มากกว่าความหมายที่สังคมได้ให้ไว้

สาเหตุหลักของการสูบบุหรี่ว่าเป็นเพราะเพื่อนและเพื่อนยังบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ซึ่งการสูบบุหรี่ แต่กระนั้นก็ไม่สามารถปฏิเสธสาเหตุอื่นที่ทำให้นักเรียนสูบบุหรี่เนื่องจากพบว่า ภายในตัวบุคคลที่สูบบุหรี่ยังมีปัจจัยอื่นที่มีส่วนส่งเสริมและผลักดันให้นักเรียนมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ ซึ่งก็คือ ความอยากรู้อยากลองซึ่งเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกสนุกและท้าทายเมื่อได้ทำกิจกรรมที่ฝ่าฝืนขั้นพื้นฐานของสังคม ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่ทำให้นักเรียนมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่จึงมองว่าการสูบบุหรี่เป็นเรื่องธรรมดาของสังคม เกิดความรู้สึกชินชาต่อบุคคลรอบข้างที่สูบบุหรี่

ปริมาณและจำนวนครั้งที่สูบบุหรี่จะมีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินที่ได้รับในแต่ละวัน ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนไม่ได้สูบบุหรี่ทุกวันและไม่สูบบุหรี่วันละ 4 มวนซึ่งถือเป็นอัตราที่สูงที่สุดพบได้ในนักเรียนอายุ 15 ปีที่มีระยะเวลาการสูบบุหรี่ตั้ง 4-5 ปี แต่พบเป็นส่วนน้อย เนื่องจากนักเรียนมีข้อจำกัดทางการเงิน จึงทำให้ลดปริมาณการสูบบุหรี่ไปในตัว แต่กลับเป็นการเพิ่มช่องทางและรูปแบบการเข้าถึงบุหรี่ ที่พบว่านักเรียนสามารถเข้าถึงบุหรี่อย่างง่ายดาย โดยการซื้อบุหรี่แบบแบ่งขายจากร้านขายของชำในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถหาซื้อได้ทั่วไปในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยไม่มีการจำกัดสิทธิ์การเข้าถึงบุหรี่ในเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีตามที่กฎหมายระบุแต่อย่างใด และพบว่าบุหรี่ที่นักเรียนนิยมสูบมากที่สุดคือ บุหรี่ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นบุหรี่ที่มีการลักลอบนำเข้าผ่านชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยไม่เสียภาษี จึงทำให้บุหรี่เหล่านี้มีราคาถูกกว่าบุหรี่ที่ผลิตในประเทศไทย และวางจำหน่ายในร้านขายของชำในหมู่บ้าน

2. ทักษะต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียน แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือประเด็นทางบรรพชาญัตติของศาสนาอิสลามและประเด็นทางด้านความรู้และโรคภัยเกี่ยวกับบุหรี่ ประเด็นทางบรรพชาญัตติอิสลามพบว่า นักเรียน 1 ใน 3 มีทักษะว่า การสูบบุหรี่ถือเป็นสิ่งต้องห้าม บุคคลที่สูบบุหรี่ถือว่าการทำบาปและกำลังทำผิดหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งทักษะของนักเรียนนี้สอดคล้องกับถึงทักษะของครูสอนศาสนาในโรงเรียนที่เห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งต้องห้ามจึงทำโรงเรียนที่มีความเข้มงวดกับการควบคุมการสูบบุหรี่ของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน นักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มใหญ่มีทักษะต่อการสูบบุหรี่ในประเด็นของบรรพชาญัตติอิสลามว่า ด้วยการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ศาสนาอิสลามไม่ส่งเสริมให้ปฏิบัติแต่ไม่ได้เป็นข้อห้ามแต่อย่างใด บุคคลที่สูบบุหรี่ถือว่าไม่ได้ทำบาป ทักษะของนักเรียนกลุ่มนี้สอดคล้องกับทักษะของครูสอนศาสนาบางท่านในโรงเรียนที่มีมองว่าการสูบบุหรี่ในศาสนาอิสลามเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ประพฤติ แต่ในด้านการควบคุมการสูบบุหรี่ในโรงเรียนพบว่ามีแนวปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มที่มีทักษะต่อการสูบบุหรี่ว่าเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลาม จะพบอัตราการสูบบุหรี่ต่ำ ความสนใจในการเลิกบุหรี่สูงและความเข้มงวดของโรงเรียนในการควบคุมการสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มโรงเรียนหรือ

กลุ่มบุคคลที่มีทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่จะบ่งบอกแนวคิดและวิถีปฏิบัติของบุคคลต่อการสูบบุหรี่ ซึ่งจะพบได้ว่าบุคคลที่มีทัศนคติว่าบุหรี่เป็นสิ่งต้องห้ามนั้นจะไม่สูบบุหรี่หรืออัตราการสูบบุหรี่ต่ำนั้นอันเนื่องมาจากการรับรู้ที่ตนเองกำลังทำผิดหรือกำลังทำบาป ทำให้เกิดความรู้สึกเกรงกลัวต่อบาปในขณะที่กลุ่มที่มีทัศนคติว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจนั้น ถือว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิดหรือกระทำผิดแต่อย่างใด ประเด็นทางด้านความรู้และโรคภัยเกี่ยวกับบุหรี่ พบว่านักเรียนรับรู้ว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยโรคที่มักมีการกล่าวถึงคือโรคมะเร็งปอด

3. ความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ของบุคคลอื่น เช่นเพื่อน ผู้ปกครองและครูสอนศาสนา พบว่านักเรียนมองการสูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในสังคม บุคคลสามารถสูบบุหรี่ได้ แต่อาจจะไม่เหมาะสมในบางสถานการณ์ เช่นครูทั่วไปและครูสอนศาสนาอิสลามไม่ควรสูบบุหรี่ให้นักเรียนเห็น แต่การสูบบุหรี่ของเพื่อนและผู้ปกครองนั้นสามารถกระทำได้โดยนักเรียนไม่ได้เกิดความรู้สึกเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมแต่อย่างใด

4. ความคิดเห็นต่อการเลิกบุหรี่ พบว่านักเรียนจำนวนมากมีความสนใจที่จะเลิกบุหรี่ แต่ขาดการสนับสนุนจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการเลิกบุหรี่ที่พบมากที่สุดคือการเลิกบุหรี่ด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่นักเรียนต้องใช้ความพยายามอย่างสูงและมักไม่ได้ผล เนื่องจากนักเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเลิกบุหรี่

กลุ่มครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

การเก็บข้อมูลในกลุ่มครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทำให้ทราบว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ที่เข้มงวด นักเรียนที่สูบบุหรี่จะได้รับการลงโทษเพื่อไม่ให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนคนอื่น การลงโทษที่เบาที่สุดคือการว่ากล่าวตักเตือน การลงโทษที่รุนแรงที่สุด คือการเรียกผู้ปกครองมารับทราบพฤติกรรมของนักเรียน แต่ในด้านการปฏิบัติจริงพบว่า โรงเรียนไม่ได้บังคับใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดนัก เนื่องจากปัญหาการสูบบุหรี่ในนักเรียนเป็นปัญหาที่พบได้บ่อย ถือได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานของโรงเรียน ทำให้การบังคับใช้กฎระเบียบไม่ทั่วถึง ส่วนใหญ่แล้วครูจะลงโทษนักเรียนที่สูบบุหรี่ในกรณีที่จับได้คาหนังคาเขาหรือมีหลักฐาน โดยรูปแบบการลงโทษมีหลากหลายตั้งแต่การแฉกป้ายที่คอแสดงข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง การยืนกลางสนาม การละหมาดกลางสนามและการดื่มน้ำบุหรี่

ความคิดเห็นของครูสอนศาสนาอิสลามต่อการสูบบุหรี่สามารถแบ่งออกเป็น 2 ทัศนคติคือทัศนคติที่เห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งต้องห้ามและทัศนคติที่เห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ส่งเสริม

ให้ประพุดิ ซึ่งทัศนะของครูสอนศาสนาเนี้มักจะสอดคล้องกับทัศนะของผู้บริหารหรือเจ้าของโรงเรียน การเรียนการสอนเกี่ยวกับนุหรีในโรงเรียนพบว่า จะสอดแทรกเนื้อหาอยู่ในวิชาสุขศึกษาว่าด้วยเรื่องยาเสพติด แต่ไม่มีการสอนเรื่องนุหรีแยกต่างหาก และจะมีกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดให้นักเรียนเข้าร่วมอยู่เสมอ

กลุ่มผู้ปกครองของนักเรียน

ส่วนใหญ่แล้วผู้ปกครองของนักเรียนมีอาชีพเกษตรกรรม โดยกรีดยางเป็นอาชีพหลักของครอบครัว มีรายได้ประมาณ 4,000-8,000 บาทต่อเดือน จบการศึกษาสูงสุดคือประถมศึกษาปีที่ 6 การเลี้ยงดูพบว่าผู้ปกครองเลี้ยงลูกด้วยความรักความห่วงใย จะว่ากล่าวตักเตือนในสิ่งที่ไม่ดีอยู่เสมอ ครอบครัวที่ขาดพ่อหรือแม่ มักจะทำให้ลูกคิดเพื่อนได้มากกว่าครอบครัวทั่วไป ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่แล้วมีสุขภาพที่แข็งแรง สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างดี แต่พบบางครอบครัวที่พ่อเป็น โรคความดันโลหิตสูงและไอร่วมด้วย

ทัศนะต่อการสูบนุหรีในบทบัญญัติของศาสนาอิสลามพบว่า ผู้ปกครองมีทัศนะแยกออกเป็น 2 ทัศนะคือทัศนะที่ว่าการสูบนุหรีเป็นสิ่งต้องห้ามและทัศนะที่ว่าการสูบนุหรีเป็นสิ่งที่รังเกียจ ผู้ปกครองที่มีความเห็นว่าการสูบนุหรีในศาสนาอิสลามว่าเป็นสิ่งต้องห้ามนั้นส่วนใหญ่จะไม่สูบนุหรี ซึ่งตรงข้ามกับทัศนะที่ว่าการสูบนุหรีเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ซึ่งพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่จะสูบนุหรี ผู้ปกครองมองการสูบนุหรีของครูสอนศาสนา ว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมในขณะที่มองการสูบนุหรีของคนทั่วไปว่าเป็นเรื่องปกติจากการสังเกตพบว่ากลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ในหมู่บ้านมักสูบนุหรีตามร้านน้ำชาตอนเช้าหรือสถานที่ที่มีกิจกรรมร่วมกันเช่น งานบุญต่างๆ ซึ่งเป็นที่พบปะของคนในหมู่บ้าน เป็นภาพที่สามารถพบเจอได้ทั่วไป

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

การอภิปรายผลการศึกษาเนี้ ผู้ศึกษาขออภิปรายผลจากการให้ทัศนะต่อการสูบนุหรีของนักเรียน ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบนุหรี โดยเฉพาะปัจจัยภายนอกที่มีอาจปฏิเสธได้ว่าไม่มีผลต่อตัวบุคคล ในการศึกษาเนี้ขออภิปรายในเรื่อง บทบัญญัติของศาสนาอิสลามว่าด้วยการสูบนุหรี, ตัวแบบการสูบนุหรี, การควบคุมการสูบนุหรีในชุมชน

1. บทบัญญัติศาสนาอิสลามว่าด้วยการสูบนุหรี

จากการแสดงทัศนะเรื่องการสูบนุหรีในศาสนาอิสลามทั้งกลุ่มนักเรียน ผู้ปกครองและครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีข้อค้นพบเหมือนกันทั้งสามกลุ่ม คือมีทัศนะต่อการสูบนุหรีแยกออกเป็น 2 ทัศนะ ดังนี้ 1.การสูบนุหรีเป็นสิ่งต้องห้าม (หะรอม) 2. การสูบนุหรี

เป็นสิ่งที่ศาสนาไม่ส่งเสริมให้ประพฤติด (มักรูฮ์) สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของเจ๊ะเหล๊ะ แยกพงศ์และคณะ (2552) ที่พบว่าผู้รู้ ผู้นำ อีหม่าม โต๊ะครู นักวิชาการและแพทย์มุสลิม ในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการสูบบุหรี่และยาสูบชนิดต่างๆ สิ่งที่น่ารังเกียจ (มักรูฮ์) ส่วนน้อยเห็นว่าเป็นสิ่งต้องห้าม (หะรอม) โดยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นโน้มเอียงมาทางทัศนะที่ว่าบุหรี่เป็นสิ่งน่ารังเกียจ (มักรูฮ์) ร้อยละ 57.1 ซึ่งเจ๊ะเหล๊ะ แยกพงศ์ และคณะ ได้วิเคราะห์ออกมาว่า สาเหตุที่พบทัศนคติเกี่ยวกับการการบริโภคยาสูบหรือบุหรี่ไม่มีความเป็นเอกภาพ สืบเนื่องมาจากการบริโภคยาสูบหรือบุหรี่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในยุคสมัยของท่านศาสดามุฮัมมัดและไม่ปรากฏบทบัญญัติแห่งอัลกรุอันและแบบอย่างของท่านศาสดาไว้โดยตรง จึงทำให้ปราชญ์หรือนักวิชาการศาสนาในอดีตต้องทำการวิเคราะห์วินิจฉัยด้วยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง มีผลให้คำวินิจฉัยมีลักษณะที่แตกต่างกัน แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มทัศนะคือการบริโภคยาสูบเป็นสิ่งต้องห้าม การบริโภคยาสูบเป็นสิ่งน่ารังเกียจและการบริโภคยาสูบเป็นสิ่งอนุมัติ แต่ต่อมาเมื่อมีการค้นพบสารพิษและอันตรายที่เกิดจากยาสูบทำให้นักวิชาการส่วนใหญ่ได้ที่ได้รับรู้ข้อมูลทางการแพทย์เหล่านั้น เกิดการยอมรับข้อค้นพบทางวิชาการและเห็นว่ามีคามจำเป็นจะต้องปรับปรุงการวิเคราะห์วินิจฉัยบทบัญญัติศาสนาอิสลามในเรื่องการสูบบุหรี่ให้มีความสอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางวิชาการในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จึงได้วินิจฉัยว่าเป็นสิ่งต้องห้ามมากขึ้น (เจ๊ะเหล๊ะ แยกพงศ์และคณะ, 2552) แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการบางกลุ่มมีทัศนะหรือมุมมองต่อการสูบบุหรี่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือยังมีความเห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจแต่ไม่ได้เป็นข้อห้าม

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารวิชาการสมัยใหม่จะเป็นหนทางหนึ่งในการหักล้างความคิดความเชื่อเก่าๆแต่ทั้งนี้ต้องเป็นข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายและมีความน่าเชื่อถือ จากคำบอกเล่าของครูสอนศาสนาและผู้ปกครองนักเรียนที่สูบบุหรี่หลายคนที่มีทัศนะว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ศาสนาไม่ส่งเสริมให้ประพฤติดสามารถตีความได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยหรือหลักฐานต่างๆที่สามารถอ้างอิงได้ว่าการสูบบุหรี่เป็นข้อห้ามในศาสนาอิสลาม อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของผู้บริโภคเองหรือข้อมูลข่าวสารเข้าไม่ถึงตัวผู้บริโภค ทำให้บุคคลขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ส่งผลให้ยังคงยึดมั่นกับความเชื่อเดิมๆ และวิถีการปฏิบัติเดิมๆจึงทำให้ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการสูบบุหรี่ของบุคคล ดังเช่นคำพูดของผู้ปกครองนักเรียนที่ว่า

“การสูบบุหรี่ของอิสลามนั้นนะ เท่าที่รู้มาไม่ได้เป็นข้อห้ามแต่อย่างใดนะ ก็เห็นคนอื่นสูบกันทั่วไป ถ้าเป็นข้อห้ามก็คงต้องมีใครบอกกันบ้างละ”

2. การยึดถือในทัศนะที่ว่าการสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ส่งเสริมให้ประพฤติดแต่ไม่ได้เป็นบาปแต่อย่างใด

3. การยึดถือเพื่อสนับสนุนการกระทำของตนเอง เนื่องจากนักเรียนที่สูบบุหรี่ไม่สามารถเลิกบุหรี่เพราะติดบุหรี่หรือสูบบุหรี่ด้วยเหตุผลใดๆก็ตาม จะถือทัศนะที่ว่าการสูบบุหรี่ไม่ถือเป็นข้อห้ามเพื่อเป็นการสนับสนุนการสูบบุหรี่ของตนเองว่าไม่ได้กระทำความบาปหรือกระทำผิดแต่อย่างใด

การดำเนินงานควบคุมการสูบบุหรี่ในกลุ่มคนมุสลิมจำเป็นต้องดำเนินงานที่มีความเชื่อมโยงกับหลักคิดและวิถีชีวิตของกลุ่มคนมุสลิมทั้งนี้ คนมุสลิมมีความเชื่อเรื่องผลบุญที่จะติดตามบุคคลไปหลังจากความตายได้มาเยือน ผลตอบแทนของการกระทำบนโลกคือ นรกและสวรรค์ ฉะนั้นการสร้างเจตคติต่อพฤติกรรมและนำแนวทางของศาสนามาใช้จะทำให้การดำเนินงานควบคุมการสูบบุหรี่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล ที่ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับพฤติกรรม โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลต่างๆอย่างเป็นระบบ มีการพิจารณาก่อนจะตัดสินใจว่าจะมีการปฏิบัติพฤติกรรมหรือไม่ปฏิบัติพฤติกรรมใดๆ การปฏิบัติกรรมต่างๆอยู่ภายใต้การควบคุมโดยเลือกหรือตัดสินใจของบุคคล ตัวกำหนดพฤติกรรมโดยตรงคือความตั้งใจ ซึ่งเกิดจากปัจจัยพื้นฐาน 2 ปัจจัย ได้แก่ปัจจัยส่วนบุคคลคือ เจตคติ ต่อพฤติกรรมนั้นๆและปัจจัยทางสังคม คือบรรทัดฐานทางสังคม (สมจิตร หนูเจริญกุล, วัลลา ตันตโยทัยและรวมพร คงกำเนิด, 2543)

เจตคติต่อพฤติกรรม ถูกกำหนดโดยความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะเกิดมาจากการปฏิบัติพฤติกรรมนั้น และการประเมินค่าผลลัพธ์ดังกล่าวว่าเป็นผลดีหรือผลเสีย ถ้าบุคคลเชื่ออย่างหนักแน่นว่าการปฏิบัตินั้นส่วนมากจะเกิดผลดีก็จะมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมดังกล่าว ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลเชื่อว่าการประพฤติปฏิบัติพฤติกรรมนั้นจะเกิดผลเสียก็จะมีเจตคติไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้นสามารถเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของคนมุสลิมได้คือ คนที่ไม่สูบบุหรี่จะมีความเชื่อว่าการสูบบุหรี่เป็นข้อห้ามของศาสนาอิสลาม ซึ่งการฝ่าฝืนข้อห้ามคือการทำบาปอันจะมีผลทำให้คนๆนั้นไม่ได้เข้าสวรรค์ซึ่งเป็นสิ่งตอบแทนของปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม บุคคลมีความเชื่อว่าการไม่สูบบุหรี่จะทำให้เข้าสวรรค์ นับว่าเป็นเจตคติที่ดีที่มีต่อพฤติกรรมการไม่สูบบุหรี่ ตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีเจตคติที่ไม่ดี เชื่อว่า การสูบบุหรี่ไม่มีผลต่อการเข้าสวรรค์ จะทำให้บุคคลประพฤติพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ การค้นหาความเชื่อที่มีผลต่อเจตคติต่อพฤติกรรมจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความตั้งใจการปฏิบัติพฤติกรรมต่างๆสอดคล้องกับงานวิจัยของเจ๊ะเหาะ แยกพงศ์ และคณะ (2552) พบว่านักวิชาการ ผู้รู้และผู้นำชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีความเชื่อมั่นว่ามุสลิมสามารถหักห้ามยั้งจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้โดยไม่ยาก หากได้ใช้

กระบวนการทางศาสนิกที่มีความเชื่อมโยงระหว่างจิตใจและพฤติกรรม เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ก่อให้เกิดความยำเกรงให้เจริญงอกงามขึ้นในจิตใจ อันจะทำให้จิตใจมีความแข็งแกร่งสามารถหักห้ามความชั่วช้าต่ำทรามได้

การบังคับใช้บทบัญญัติการสูบบุหรี่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามพบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจะพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีการควบคุมการสูบบุหรี่ได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้มีอัตราการสูบบุหรี่ในนักเรียนน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ สามารถอธิบายได้ว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก จะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับครูสอนศาสนาเอง หรือแม้กระทั่งโต๊ะครูเอง ทำให้การควบคุมดูแล สอดส่องความประพฤติ รวมทั้งการถ่ายทอดแนวคิดหรือความรู้ไปยังนักเรียนจะทำได้ครอบคลุมกว่าโรงเรียนที่มีครูและนักเรียนมากกว่า ซึ่งจากการเก็บข้อมูล ยังพบอีกว่า ครูและบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กจะปฏิบัติตามคำสั่งหรือแนวทางของผู้บริหาร โรงเรียนในเรื่องการควบคุมการสูบบุหรี่ได้ดีกว่า ซึ่งพบว่าในโรงเรียนขนาดเล็กไม่มีครูหรือบุคลากรสูบบุหรี่เลย

2. ตัวแบบการสูบบุหรี่

เพื่อน ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ต่างส่งเสริมให้เด็กนักเรียนสูบบุหรี่ การมองหาสาเหตุหรือปัจจัยเพียงอย่างเดียวที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียน จะทำให้ได้คำตอบเชิงเดียว ส่งผลให้ไม่สามารถเชื่อมโยงบริบทของชีวิตที่เป็นพลวัตรได้ จากการเก็บข้อมูลพบว่า นักเรียนให้คำตอบของสาเหตุที่ทำให้ตนเองเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรก คือ เพื่อน โดยเพื่อนจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเนื่องจากช่วงชีวิตของวัยรุ่นจะชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อนทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า วันรุ่นมักจะรวมกลุ่มกับเพื่อนที่มีลักษณะหรือแนวความคิดที่คล้ายคลึงกัน อิทธิพลของเพื่อนสามารถโน้มน้าวจิตใจให้เด็กทำตามกลุ่มเพื่อนได้ง่ายและจะแสดงออกความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ธรรมชาติของวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และจิตใจ เกิดความอยากรู้อยากลองจะทำให้เด็กทดลองการสูบบุหรี่ โดยมีเพื่อนเป็นเสมือนแรงสนับสนุนอีกทางหนึ่งจากข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลภู ถนอมสัจย์และรัชนิ สรรเจริญ (2554) ซึ่งพบว่านักเรียนชายที่ถูกเพื่อนชักจูงให้สูบบุหรี่มีโอกาสเสี่ยงที่จะสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นเป็น 2.49 เท่าของกลุ่มที่ไม่เคยถูกเพื่อนชักจูงในสูบบุหรี่ถือเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายและยังสอดคล้องกับผลการสำรวจการบริโภคยาสูบของเยาวชน อายุ 13-15 ปี (2552) ที่พบว่า นักเรียนที่สูบบุหรี่ในปัจจุบันมีเพื่อนส่วนใหญ่หรือทุกคนสูบบุหรี่มากกว่านักเรียนที่ไม่เคยสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญ ร้อยละ 8.2 และร้อยละ 0.7 ตามลำดับ และนักเรียนที่สูบบุหรี่ปัจจุบันมีอัตราการได้รับ

ควนบุรีที่ผู้อื่นสูบบุหรี่ในบ้านสูงกว่านักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 72.8 และร้อยละ 40.1 ตามลำดับ

นอกจากตัวแบบของเพื่อนแล้วยังพบว่าครอบครัวที่มีสมาชิกในบ้านสูบบุหรี่จะทำให้เด็กมีการเรียนรู้ ชีววัฒนธรรมากรสูบบุหรี่ในชีวิตประจำวัน มองการสูบบุหรี่เป็นเพียงกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป จึงสามารถกล่าวได้ว่า ปัจจัยของการสูบบุหรี่ต่างซ้อนทับกันอยู่ระหว่าง เพื่อน ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้พบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่จะมีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ด้วยเช่นกันสอดคล้องกับงานวิจัยของภาสกร รัตนเดชสกุล, อติสร วัฒนวงษ์สิงห์, จันทรจารึก รัตนเดชสกุลและปิยะลักษณ์ ภักดีสมัย (2551) พบว่าการมีบุคคลในครอบครัวที่สูบบุหรี่จะมีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของสมาชิกในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ

อีกหนึ่งตัวแบบที่สามารถพบเจอได้จากการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ อุซตาดหรือครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะมีอิทธิพลต่อแนวคิดของนักเรียน เนื่องจากบริบทของสังคมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่อ้างอิงกับหลักเกณฑ์ศาสนาอิสลาม อุซตาดหรือครูสอนศาสนาจะมีความสำคัญในการอบรม สั่งสอนและปลูกฝังความคิดความเชื่อต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฉวี จงรักษ์และเพ็ญประภา ปริญญาพล (2555) พบว่าตัวแบบการสูบบุหรี่ของผู้นำชุมชนเช่น ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะครู โต๊ะอิหม่ามจะมีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ต่อนักเรียนไทยมุสลิม มากถึง 4 เท่าและสอดคล้องกับรายงานการวิจัยผลกระทบจากนโยบายควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย (2551) พบว่าผู้นำศาสนาอาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ที่นับถือศาสนา รวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งเมื่อสอบถามว่า ถ้าผู้นำศาสนาแนะนำให้เลิกบุหรี่ จะเป็นแรงจูงใจให้เลิกสูบบุหรี่อย่างมากถึงร้อยละ 41.2 ซึ่งการที่ผู้นำชุมชนมีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียน อาจเป็นเพราะในสังคมมุสลิม ผู้นำทางศาสนาโดยเฉพาะ โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและเป็นผู้นำทางความคิดของคนในชุมชน พฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกจะทำให้เกิดการยอมรับและเลียนแบบได้จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กก้าวไปสู่วงจรการสูบบุหรี่การแก้ไขปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่เพียงพอที่จะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสูบบุหรี่ เพราะทุกปัจจัยต่างมีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ทั้งสิ้น การแก้ไขจึงควรดำเนินการไปพร้อมๆกัน ทั้งการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการห่างไกลการสูบบุหรี่และการรณรงค์เลิกบุหรี่ทั้งในเยาวชนและผู้ใหญ่

3. การควบคุมการสูบบุหรี่ในชุมชน

หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้การดำรงอยู่ของการสูบบุหรี่ในนักเรียน คือโอกาสการเข้าถึงบุหรี่ ความยากลำบากจะเป็นการลดโอกาสการเข้าถึงบุหรี่ในขณะที่ความง่ายจะเพิ่มโอกาสการสูบบุหรี่ ซึ่งพบว่านักเรียนเหล่านี้สามารถเข้าถึงบุหรี่ด้วยความง่ายดาย ลักษณะของการได้มาซึ่งบุหรี่ของนักเรียนมีดังนี้

1. การซื้อบุหรี่จากร้านขายของชำในหมู่บ้าน โดยที่ผู้ขายไม่ได้สอบถามอายุของผู้ซื้อ และขายด้วยความเต็มใจ

2. รูปแบบการซื้อบุหรี่แบบแบ่งขาย โดยสามารถซื้อได้ในจำนวนน้อยที่สุด คือ 1 มวน มีราคา 3-4 บาทต่อมวน

3. บุหรี่ราคาถูกเนื่องจากเป็นบุหรี่ที่ลักลอบนำเข้าจากชายแดนไทย-มาเลเซีย ทำให้มีราคาถูกกว่าบุหรี่ที่ขายอย่างถูกกฎหมายประมาณ ซองละ 20 บาท

จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาสอดคล้องกับการสำรวจสถานการณ์การบริโภคยาสูบมีวันของเยาวชนไทย (2553) พบว่าเยาวชนที่สูบบุหรี่ชนิดมีควัน อายุ 11-24 ปี ส่วนใหญ่ซื้อมาสูบบนเป็นมวนหรือแบ่งขายเป็นมวน ร้อยละ 68.25 เมื่อพิจารณาการเข้าถึงบุหรี่ในมิติของแหล่งซื้อพบว่าส่วนใหญ่ซื้อบุหรี่มาสูบจากร้านค้าใกล้บ้านหรือที่เรียกว่าร้านขายของชำ ถึงร้อยละ 91.0 รองลงมาได้แก่ ร้านค้าใกล้สถานศึกษา และร้านสะดวกซื้อ และพบว่าร้อยละ 93.6 คนขายไม่เคยคุ้บตรประจำตัวประชาชนเพื่อตรวจสอบอายุก่อนขายบุหรี่ มีเพียงร้อยละ 41.2 ที่ปฏิเสธการขายโดยวาจาแทนการขอคุ้บตรประชาชนในขณะที่การศึกษา ผลการสำรวจการบริโภคยาสูบของเยาวชน อายุ 13-15 ปี (2552) พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของนักเรียน (ร้อยละ 47.9) ที่สูบบุหรี่ปัจจุบันซื้อบุหรี่มาจากร้านค้าทั้งร้านค้าทั่วไปและร้านค้าสะดวกซื้อ โดยที่ผู้ขายไม่ปฏิเสธการขาย ร้อยละ 38.3 และพบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่ในปัจจุบันมีอัตราซื้อบุหรี่เป็นมวน ร้อยละ 67.9 โดยพบในภาคใต้สูงสุดคือร้อยละ 73.6 และจากการสำรวจการสูบบุหรี่ผิดกฎหมายในภาคใต้ของไทยพบว่าจังหวัดปัตตานีมีอัตราการสูบบุหรี่ผิดกฎหมายสูงที่สุด (มณฑล เก่งการพาณิชย์, ศรีธัญญา เบญจกุล, ธาราดล เก่งการพาณิชย์, ลักษณะ เดิมศิริกุลชัยและภริณี ภวานันท, 2555)

เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายการควบคุมยาสูบของประเทศไทยพบว่าประเทศไทยมีกฎหมาย 2 ฉบับที่ก้าวหน้าเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการสูบบุหรี่ของเยาวชน(ชูชัย สุขวงศ์, 2550) คือพระราชบัญญัติควบคุมการบริโภคยาสูบ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 โดยสาระที่สำคัญของพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2535 คือการห้ามขายบุหรี่ให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ห้ามขายบุหรี่แยกซองและห้ามนำเข้าหรือขายบุหรี่ซองเล็ก ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการด้านอุปทานเพื่อลดการบริโภคยาสูบ แต่จากผลการศึกษาหลายชิ้น

แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย ที่ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจเป็นอย่างมากเช่นปัญหาของการขาดวินัยของผู้สูบบุหรี่จำนวนหนึ่งในการปฏิบัติตามกฎหมาย ความหย่อนยานของเจ้าพนักงาน และตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย ความโกลาและไม่รับผิดชอบของร้านขายบุหรี่จำนวนมาก ที่ฝ่าฝืนกฎหมายห้ามขายบุหรี่แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ในขณะที่บริษัทบุหรี่ต่างประเทศมองหาช่องทางที่จะส่งเสริมการขายซึ่งฝ่าฝืนกฎหมายอยู่ตลอดเวลา ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อความคืบหน้าในการควบคุมการสูบบุหรี่ที่จะต้องได้รับการแก้ไขทั้งสิ้น (ประกิจ วาทีสาธกกิจ, 2547)

พฤติกรรมที่ได้มาของบุหรี่ในนักเรียน และรูปแบบการจำหน่าย-ซื้อบุหรี่ในชุมชนสามารถอธิบายได้ว่า รายได้หรือรายรับของนักเรียนไม่เพียงพอที่จะซื้อบุหรี่ในปริมาณ 1 ซองทำให้มีการพูดคุยกับผู้ชายโดยขอซื้อในปริมาณน้อย ซึ่งผู้ชายก็ขายด้วยความเต็มใจเพราะการแยกขายเป็นมวนจะทำให้ขายบุหรี่ได้กำไรมากกว่าขายเป็นซองเล็กน้อย และผู้ชายก็จำเป็นต้องขายให้เนื่องจากผู้ซื้อเป็นคนหรือลูกหลานในชุมชน ด้วยสังคมของคนในชุมชนที่ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จึง ทำให้แม่ค้าหรือคนขายในร้านขายของชำซึ่งก็เป็นเครือญาติกันในชุมชน สามารถขายบุหรี่ในกันปริมาณที่น้อยกว่า 1 ซองได้

จากการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะพบว่า การเข้าถึงบุหรี่ของนักเรียนเป็นไปด้วยความง่ายดาย นักเรียนสามารถหาซื้อบุหรี่ยี่ห้อใดก็ได้จากร้านขายของชำภายในชุมชน ที่ไม่มีการจำกัดอายุ เนื่องจากร้านค้าเองมีความเคยชินกับการซื้อขายบุหรี่ให้แกเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ยังพบว่าร้านค้าบางแห่งตั้งอยู่ใกล้สถานศึกษา มีการจำหน่ายบุหรี่ให้กับนักเรียนและเยาวชนที่ถือเป็นเรื่องปกติ พบเจอได้ทั่วไปกับร้านขายของชำในชุมชน ร้านค้าเหล่านี้ให้เหตุผลของการจำหน่ายบุหรี่แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีว่า

“เด็กมาซื้อ จำเป็นต้องขายถ้าไม่ขายดีก็หาซื้อที่อื่นอยู่ดีเพราะร้านอื่นก็ขายให้”

เจ้าของร้านขายของชำบางแห่งเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งโดยบทบาทแล้วจะเป็นผู้นำด้านสุขภาพและมีหน้าที่เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่ (ประยุทธ แสงสุรินทร์, อัญธิกา ชัชวาลยางกูร, ชยานันต์ ประมวลเจริญกิจและณัฐวดี ศรีส่ง, 2554) ในขณะเดียวกันอาสาสมัครสาธารณสุขในฐานะสมาชิกของชุมชนเป็นเพียงบุคคลทั่วไปที่มีการประกอบอาชีพค้าขาย เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว จึงทำให้เกิดความสับสนและขัดแย้งกันระหว่างบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขและบทบาทของแม่ค้าหรือพ่อค้า

นอกจากร้านขายของชำในหมู่บ้านที่เป็นแหล่งสำคัญในการกระจายบุหรี่ไปสู่เด็กหรือเยาวชนแล้ว ยังพบอีกว่าผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ในชุมชนไม่มีความตระหนักถึงปัญหาการสูบบุหรี่ในเยาวชน เนื่องจากมองว่าเป็นปัญหาการสูบบุหรี่ไม่รุนแรงเหมือนกับปัญหาการติดสารเสพติดชนิดอื่น จึงทำให้การสูบบุหรี่ของเยาวชนยังคงดำรงอยู่ในชุมชน โดยที่คนในชุมชนไม่มีความรู้สึกแปลกหรือเห็นว่าเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขแต่อย่างใดการที่ผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชนไม่ได้ห้ามหรือต่อต้านการสูบบุหรี่ของเยาวชนและผู้นำชุมชนบางคนยังสูบบุหรี่ถือจะเป็นการเพิ่มโอกาสให้เยาวชนสูบบุหรี่มากยิ่งขึ้นถึงแม้ทัศนคติของผู้ปกครอง แม่ค้าหรือผู้นำชุมชน ที่มีต่อการสูบบุหรี่เป็นทัศนคติเชิงลบทั้งทางด้านกายภาพที่มองว่าบุหรี่มีกลิ่นเหม็น และทางด้านสุขภาพที่มองว่าการสูบบุหรี่ก่อให้เกิดโรคร้าย เช่น โรคมะเร็ง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม คนในชุมชนไม่มีความตระหนักที่แท้จริงเนื่องจากโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ไม่ได้เกิดทันทีทันใดแต่เป็นการสะสมสารพิษไปเรื่อยๆ คนที่สูบบุหรี่จำเป็นต้องดูแลสุขภาพของตนเองซึ่งไม่เกี่ยวกับคนอื่นอีกทั้งคนในชุมชนไม่ตระหนักถึงอันตรายที่แท้จริงของควันบุหรี่มือสองซึ่งไม่ได้มีอันตรายเฉพาะคนสูบบุหรี่เท่านั้น และยังขาดการกระตุ้นจากหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านสุขภาพในพื้นที่ซึ่ง พบว่ามีภาระงานที่ล้นมือทำให้มองข้ามปัญหาการสูบบุหรี่

“งานบุหรี่ เดียวนี้ไม่ได้ทำแล้วละ แต่ก่อนจะมีรายงานสุรา บุหรี่ที่ต้องส่งให้ผู้รับผิดชอบงานอำเภอทุกเดือน แต่ตอนนี้ไม่ต้องส่งรายงานแล้วจึงไม่มีข้อมูลที่ รพ.สต. และอีกอย่างงานที่ทำอยู่ก็เยอะแยะมากมายจนทำไม่ทันแล้วละ ถ้าจะให้มีการรณรงค์บุหรี่ส่วนมากก็จะมีการทำบอร์ดหรือให้ความรู้เป็นรายบุคคลในกรณีที่น่าสนใจหรือมาขอคำปรึกษามากกว่าที่จะไปให้ความรู้เรื่องบุหรี่แก่ชาวบ้านเป็นกลุ่มเนี่ยะไม่ค่อยมี มันไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วนอะไร
(เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอของการจัดการภายในชุมชน ที่พบว่าบุคคล ครอบครัวและชุมชนต่างมองปัญหาการสูบบุหรี่ว่าเป็นเรื่องของคนอื่น ไม่ใช่เรื่องของตนเองคนที่มีความที่อบรบดีก็คือผู้ปกครอง ร้านค้าหรือคนอื่นไม่สามารถทำอะไรได้ จึงไม่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาบุหรี่ในชุมชนอย่างยั่งยืนได้

ในการดำเนินงานควบคุมป้องกันพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนด้วยกัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการวิเคราะห์ปัญหาการแสดงความคิดเห็นการดำเนินการประสานความร่วมมือการติดตามตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการตลอดจนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดอันเป็นการแก้ไขปัญหของชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเพื่อให้บรรลุตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐเพื่อให้เกิดการป้องกันแก้ไขและจัดการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ(จุฑารัตน์ ชมพันธ์, 2555)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับปฏิบัติการชุมชน ซึ่งเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งของกฎบัตรอตตาวา(รุจินา อรรถดิษฐ์, พรทิพย์ สุประดิษฐ์และคณะ, 2548) โดยมีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้บุคคลมีสุขภาพดีหรือพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ในกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพนั้นชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการริเริ่ม ควบคุมและลงมือปฏิบัติการด้านสุขภาพเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพ หรือการลดพฤติกรรมเสี่ยงในที่นี่คือการลดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และชุมชนควรมีปฏิบัติการทางสังคมร่วมด้วยจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา อันส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับการศึกษาของสมปรรณ ห่มั่นจิต และคณะ (2545) พบว่าการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรการและกฎระเบียบ โดยผ่านการประชุมของหมู่บ้าน ทำให้ปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านลดลงเป็นอย่างมาก

การดำเนินงานลดพฤติกรรมเสี่ยงการสูบบุหรี่ของเยาวชน จะไม่ประสบผลสำเร็จถ้าคนกลุ่มคน ระบบสังคม และสถาบันทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างหลักในชุมชน ไม่ให้ความร่วมมือ เพราะการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงใดๆในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับปฏิบัติการชุมชน เกิดเป็นชุมชนจัดการสุขภาพที่ดีได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการควบคุมการสูบบุหรี่ ควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากบุหรี่ให้เข้าชุมชนอย่างแท้จริงและบูรณาการไปพร้อมหลักศาสนาอิสลาม ควรผลิตสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากชุมชนมุสลิมในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีมีเอกลักษณ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ควรผลิตสื่อที่ทำให้ชาวบ้านเข้าใจ เข้าถึง เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องทั้งทางด้านสุขภาพและทางด้านบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในการสูบบุหรี่โดยเฉพาะหน่วยงานอิสลามในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับปัญหาการบริโภคยาสูบ โดยมีการสื่อสารให้ชาวบ้านได้รับ

ทราบข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบทบัญญัติของศาสนาอิสลามต่อการสูบบุหรี่เพื่อให้ชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมุสลิมยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม กำหนดจุดยืนที่เป็นเอกภาพเพื่อสร้างความเข้าใจอันเป็นหนึ่งเดียวแก่ประชาชนและควรกระทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ในชุมชนมุสลิมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. หน่วยงานที่ทำหน้าที่รณรงค์เลิกบุหรี่ในพื้นที่ต้องดำเนินงานไปควบคู่กับการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างรูปแบบการเลิกบุหรี่ที่เหมาะสมกับคนมุสลิมในพื้นที่และเหมาะกับคนในช่วงอายุต่างๆ เนื่องจากศาสนาอิสลามเป็นวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ การดำเนินงานจึงต้องวางอยู่บนพื้นฐานของศาสนาอิสลาม อาศัยผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนาในการดำเนินงานร่วมด้วย

3. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทอย่างมากในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับเยาวชนในพื้นที่ เนื่องจากเป็นสถานศึกษาที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองและอยู่คู่ชุมชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างยาวนาน ฉะนั้นการควบคุมการสูบบุหรี่ในระดับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรควรแสดงบทบาทที่ชัดเจนในการควบคุมการสูบบุหรี่ สร้างข้อตกลงร่วมกันในการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนโดยเฉพาะครูสอนศาสนาต้องเป็นตัวอย่างให้นักเรียนทั้งในด้านของบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในเรื่องของการสูบบุหรี่และในด้านของสุขภาพ และส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการศาสนาอิสลามต่อการสูบบุหรี่ สนับสนุนให้นักเรียนห่างไกลจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และควรเพิ่มช่องทางการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่ต้องการเลิกบุหรี่ เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนมากที่มีความคิดจะเลิกบุหรี่ แต่ขาดการสนับสนุนที่ดีจากสถานศึกษา ทำให้นักเรียนเหล่านี้ยังคงมีพฤติกรรมสูบบุหรี่

4. องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และร้านค้าในชุมชนควรตระหนักถึงโทษและอันตรายของการสูบบุหรี่เป็นสำคัญ จำเป็นต้องหาแนวทางร่วมกันของคนในชุมชนเพื่อควบคุมการเข้าถึงบุหรี่ของเยาวชนในพื้นที่ ร่วมกันสร้างมาตรการทางสังคมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการควบคุมการสูบบุหรี่ที่มีประสิทธิภาพคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลชุมชนร้านค้าในชุมชนควรมีข้อตกลงร่วมกันในการไม่จำหน่ายบุหรี่แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน อันจะทำให้ชุมชนสามารถดูแลตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานจากภายนอกในการควบคุม

5.4 ข้อจำกัดของการศึกษา

1. การศึกษาในครั้งนี้ทำในกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในระบบโรงเรียนเท่านั้นเนื่องจากเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและมีกลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจน แต่การควบคุมการสุ่มหรือจำเป็นต้องดำเนินงานครอบคลุมไปถึงกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่นอกระบบโรงเรียนด้วย จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียนซึ่งมีเป็นจำนวนมาก และพบว่าการสุ่มหรือที่แพร่หลาย

2. การศึกษานี้มีการเก็บข้อมูลในนักเรียน จำนวน 21 คนที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำนวน 3 โรงเรียนในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาอาจไม่สามารถอ้างอิงไปยังโรงเรียนอื่น ในพื้นที่อื่นได้ เนื่องจากมีความแตกต่างในบริบทของพื้นที่ และการบริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแต่ละที่

3. การสัมภาษณ์นักเรียน ครูสอนศาสนาและผู้ปกครอง ผู้ศึกษาได้ทำสัมภาษณ์เป็นภาษามลายูท้องถิ่น ทำให้การเรียบเรียงคำพูดในบันทึกผลการศึกษาไม่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ครบถ้วนนัก แต่ทั้งนี้ผู้ศึกษาพยายามแปลคำพูดและความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด